

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Актуальність проблеми дослідження. Сьогодні є доволі актуальною проблема російсько-української війни та формування національної свідомості громадян в рамках цього протистояння. Варто зазначити, що протидія зовнішньому ворогу і захист державної цілісності та суверенітету базується в основному на свідомості громадян цієї держави, бо почуття патріотизму і національний дух були і залишаються рушійною силою.

Після Революції Гідності наші громадяни стали ще більш національно свідомою нацією у боротьбі як проти внутрішнього, так і зовнішнього ворога. Як відомо з історії, українці – це волелюбний народ, який завжди боровся і продовжує боротися за свободу і незалежність своєї держави, за рідну мову, за свої права та краще майбутнє для прийдешніх поколінь.

Проблема формування національної свідомості була об'єктом дослідження таких науковців: І. Кресіної, С. Онацького, В. Свуха, О. Волобуєвої, О. Аврамчука, В. Борисова, Л. Біласа, А. Варемчука та інших.

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз формування національної свідомості в контексті російської агресії.

Завдання дослідження: з'ясувати аспекти формування національної свідомості в контексті російської агресії; визначити основні позитивні та негативні сторони російсько-української війни.

Об'єкт дослідження: вплив агресії на формування свідомості в українців.

Предмет дослідження: особливості та специфіка російської агресії як одного із факторів впливу на формування національної свідомості.

Формування національної свідомості є важливим аспектом для будь-якого суспільства. Роль української національної ідеї важко переоцінити, при тому, що Росія споконвіку вела і продовжує вести війну проти українства, метою якої є русифікація населення та захоплення території.

Спостерігаючи за подіями сьогодення можна говорити про те, що головна мета інформаційного впливу Росії на українське суспільство є підірвати єдність народу і встановити контроль над ним. А як відомо, коли в народі немає єдності, то він не здатен протистояти зовнішньому ворогу і зберегти територіальну цілісність.

Отже, спершу варто з'ясувати, що ж таке національна свідомість.

Свідомість – специфічний прояв духовної життєдіяльності людини, пов'язаної із пізнанням, яке робить відомим, знаним зміст реальності, що набуває предметно-мовної форми знання. Відрізняється від «несвідомих» проявів духовного життя тим, що не опредметнюється безпосередньо у знанні [1, с. 567].

Національний – стосується до нації, національності, пов'язаний з їх суспільно-політичною діяльністю [4, с. 232].

Тому з цих визначень можемо сформулювати термін національної свідомості – це процес відображення суспільних, політичних, моральних поглядів, норм поведінки, в яких виявляється особливості певної нації [1, 4].

Національна свідомість формується з появою почуття любові до своєї Батьківщини, свого народу, національної культури і рідної мови. Почуття національної гордості чи національного невдоволення формує готовність і волю до здійснення національної мети.

Так, ведення війни на Сході нашої країни, що вигідна агресору, зумовило зміну суспільних поглядів, але не знищило націоналізм і патріотичний дух українських героїв.

На даний час мішенями противника є здебільшого молоді активісти та добровольці, які ціною власного життя захищають кордони рідної держави. Адже з історії нам відомо, що українські землі завжди приваблювали загарбників через їх родичість, але українці споконвіку були національно свідомою нацією, готовою оберігати Батьківщину та будь-якою ціною відстоювати її незалежність.

Вважається, що Росія запланувала збройну агресію проти України заздалегідь, а перемога Революції Гідності стала зручним приводом до цього. Военні дії з боку Росії проти України розпочалися 20 лютого 2014 року із захоплення частини території України – Кримського півострова. Незаконна окупація Автономної Республіки Крим та міста Севастополь стала лише першим кроком Російської Федерації, спрямованим на підірив незалежності і суверенітету України. Саме тому наступним етапом російської агресії стала спроба дестабілізувати ситуацію у східних і південних регіонах України з метою утворення на цій території держави «Новоросія». Повній реалізації цих планів вдалось перешкодити завдяки національній самосвідомості українців [6].

Тому варто підкреслити необхідність наявності високого рівня національної свідомості як умови для формування національної ідеї.

Аналізуючи результати агресивного російського інформаційного впливу на українське суспільство, слід зауважити, що він також активізує в людей процеси самоусвідомлення. Просування суспільства шляхом самоусвідомлення та переоцінки цінностей сприяє формуванню ним національної свідомості.

Доволі цікавою є думка О. Кочеткова, що актуальність національної української ідеї буде забезпечена спрямованістю в майбутнє та врахуванням геополітичного розлому між Азією та Європою, який проходить через Україну, тому що втекти від цивілізаційної місії стримування російської неоімперії України все одно не вдасться [5].

На сьогодні одним із важливих завдань є нейтралізація спроб експлуатації елітами цінностей та переконань великих груп українського суспільства для досягнення своїх вузькополітичних інтересів, які нерідко збігаються із російськими, що шкодить суспільству в цілому.

Складність ситуації полягає в тому, що національну ідею неможливо затвердити на законодавчому рівні, вона визріває в суспільстві. Таким чином, наявність національної свідомості є важливим показником зрілості нації.

На наше глибоке переконання, нація є свідомою тоді, коли:

- громадяни усвідомлюють національно-етнічну приналежність;
- досліджують і шанують історію та культуру свого народу;
- шанобливо ставляться до представників інших націй;
- є патріотично свідомими громадянами;
- усвідомлюють національно-державну спільність;
- прагнуть зробити значний внесок в розвитку майбутнього держави;
- беруть участь у державотворенні шляхом вдосконалення і розвитку культури, світи, науки, медицини та життя загалом [2].

Основою формування національної свідомості є самосвідомість, тобто усвідомлення особистістю себе частиною національної спільноти і носія національних цінностей, а також самореалізації та розуміння своєї ролі в державі щодо захисту цілісності території, збереження цінностей та протидії будь-якій агресії з боку зовнішнього ворога.

В ході дослідження ми дійшли до таких висновків: національна свідомість громадян є важливим чинником не лише на початку формування держави, а й в процесі її становлення та розвитку. Самосвідомість громадян формується не лише під час позитивних моментів державотворення, а найактивніше проявляється у складних умовах розвитку держави, зокрема в умовах війни.

Національно свідомі громадяни усвідомлюють себе частиною суспільства і є носіями національних цінностей. Саме тому такі індивіди і є рушійною силою формування національної свідомості спільноти.

В процесі становлення національно свідомих громадян формуються погляди, знання, ідеали, які відображають особливості національної культури, історії, розвитку державотворення, а також виробляється загальнонаціональний характер.

Тому, допоки держава йтиме шляхом саморозвитку та самовдосконалення, формуватиметься національна свідомість її громадян під впливом як позитивних, так і негативних явищ.

Список використаних джерел

1. Бичко І. Свідомість. *Філософський енциклопедичний словник* / за ред. В. І. Шинкарук, П. Ф. Йолон та ін. Київ, 2002. 751 с.
2. Савицька О. В. Національна свідомість та її складові. Національна самосвідомість. URL: <http://westudents.com.ua>
3. Савчук О. Українська національна ідея в контексті інформаційної війни з РФ. *Сучасна війна: гуманітарний аспект*: матеріали IVміжнар. наук. конф. ХНУПС ім. І. Кожедуба (м. Харків, 21-22 травня 2020 р.). Харків, 2020. С. 50-54
4. Головка А. Національний. *Словник української мови*. Київ, 1974. Т. 5. с. 232
5. Трансформація української національної ідеї, упоряд. О. Доній. Київ Наш формат, 2019. 472 с.
6. 10 фактів про збройну агресію Росії проти України. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://mfa.gov.ua/10-faktiv-pro-zbrojni-agresiyu-rosiyi-proti-ukrayini>
7. Гнасевич Н. В., Рудакевич О. М. Ідеологічна основа українсько-російських інформаційних воєн. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Філософські науки. Розділ IV. Соціальна філософія і філософія історії*. №13 -14(362-363). 2017. С. 90 – 105.